

ОСИНА ФАБРИКА

ІЄН БЕНКС

Ієн Бенкс
Осина фабрика

© Iain Banks, 1984

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2017

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2017

Обережно! Ненормативна лексика!

***

1

Жертовні Стовпи

Того дня, коли нам сповістили, що мій брат утік, я робив обхід Жертовних Стовпів. Я вже знав – щось мало трапитися; мені розповіла про це Фабрика.

На північному кінці острова, біля зім'ятих решток стапеля, там, де під поривами східного вітру й досі скрипить ручка іржавої лебідки, на дальньому схилі останньої дюни я вкопав два Стовпи. На один із них настромив голову щура й дві бабки, а на другий – чайку та двох мишей. Саме в ту мить, коли я знову насаджував одну з мишачих голів на палю, у вечірнє небо з карканням і гамором злетіли птахи, закружлявши над стежкою між дюнами, у тому місці, де вона проходила поблизу їхніх гнізд. Пересвідчившись, що голова закріплена надійно, я видерся на вершечок дюни, щоб скористатися біноклем.

Натужно крутячи педалі й пригнувши голову, стежкою їхав Дігґз, полісмен із міста; колеса його велосипеда частково грузли в піску. Перед мостом він спішився, притулив велосипед до носійних тросів, а тоді підійшов до брами, розташованої посередині розгойданого мосту. Я бачив, як він натиснув кнопку телефону. Якийсь час Дігґз стояв, поглядаючи на тихі дюни та птахів, які розсідалися по гніздах. Оскільки я достатньо добре замаскувався, мене він не помічав. Вочевидь, мій батько відповів на дзвінок, бо ж невдовзі Дігґз нахилився, сказав щось у решітку мікрофона поруч із кнопкою, штовхнув браму і, перейшовши через міст на острів, рушив стежкою до будинку. Після того як він зник за дюнами, я ще трохи посидів на вершечку, почухуючи промежину; вітер бавився моїм волоссям, а птахи поверталися до своїх гнізд.

Я дістав з-за пояса рогатку, обрав півдюймовий сталевий снаряд, ретельно прицілився й запустив велику кульку від підшипника по

дуговій траєкторії над телефонними стовпами та невеличким підвісним мостом. Із глухим, ледь чутним стуком вона влучила в табличку «Прохід заборонено! Приватна власність», і я усміхнувся. Це був хороший знак. Фабрика не вдавалася до подробиць (лише зрідка), проте я відчував: про що б вона мене не попереджала – це було щось важливе, до того ж я мав погані передчуття; хай там як, але мені не забракло клепок зрозуміти її натяк і перевірити Стовпи, тож тепер я знав напевне: влучності я не втратив; мої навички нікуди не поділись.

Я вирішив не повертатися додому одразу. Батько не любив, щоб я був удома, коли приїздив Дігґз, та й у будь-якому разі мені ще треба було перевірити кілька Стовпів, доки не зайшло сонце. Підскочивши, я зісковзнув схилом дюни в затінок і, діставшись підніжжя, озирнувся, щоб подивитися на крихітні голови й тушки, які наглядали за північними підступами до острова. На вузлуватих гілках ці шкаралупки виглядали доволі гарно. Дерев'яні кінцівки махали мені прив'язаними до них чорними стрічками, що поволі колихалися під подихом бризу. Я вирішив, що поки нічого аж надто поганого не станеться, а завтра попрошу Фабрику повідомити мені більше інформації. Як пощастить, можливо, щось розповість батько, а як усміхнеться доля, можливо, це навіть виявиться правдою.

Щойно посутеніло й на небі почали з'являтися зірки, я залишив мішок із головами та тушками в Бункері. Птахи повідомили мені, що Дігґз забрався кілька хвилин тому, тож я побіг короткою дорогою до будинку, у якому, як завжди, світилися всі вогні. Батько зустрів мене на кухні.

– У нас щойно був Дігґз. Але, гадаю, тобі про це вже відомо.

Він підставив недопалок своєї товстої сигари під кран із холодною водою, потримав секунду, почекавши, доки коричневий огризок зашипить і згасне, а тоді пожбурих його розмоклі рештки у смітник. Я поклав свої речі на великий стіл і, стенивши плечима, всівся. Батько ввімкнув конфорку під каструлю з супом, зазирнув під

кришку, подивився на вариво, а тоді розвернувся й поглянув на мене.

У кухні, приблизно на рівні плечей, висіла хмара сіро-блакитного диму, яку я розбурхав, коли зайшов крізь подвійні двері з заднього ґанку. Доки батько свердлив мене поглядом, між нами поволі здіймалася велика хвиля диму. Посовавшись на місці, я опустив очі й узявся посмикувати опору для зап'ястка своєї чорної рогатки. Я зауважив, що батько мав занепокоєний вигляд, однак він був хорошим актором і, цілком імовірно, просто хотів мене в цьому переконати, а тому в глибині душі мене не полишали сумніви.

– Думаю, буде краще, якщо ти знатимеш, – промовив він, а тоді знову відвернувся, узяв дерев'яну ложку й помішав суп. Я чекав. – Річ в Еріку.

І я все зрозумів. Йому більше нічого не треба було мені казати. Із того, що я почув, можна було виснувати, що мій єдинокровний брат помер, захворів або ж щось із ним *трапилося*, але я вже знав, що Ерік щось утнув, а була лишень одна річ, яку він міг зробити і яка б настільки розхвилювала батька. Він утік. Проте я нічого не відказав.

– Ерік утік із лікарні. Дігґз приїздив про це сповістити. Вони вважають, що він може з'явитися тут. Прибери речі зі столу! Ми ж уже з тобою про це говорили.

Батько скуштував суп; він досі стояв до мене спиною. Я дочекався, доки тато почне розвертатися, і лише тоді прибрав рогатку, бінокль і лопату зі столу.

– Але не думаю, що йому вдасться дістатися аж так далеко, – незмінним глухим тоном продовжив батько. – Найімовірніше, за день-два його піймають. Я просто подумав, що тобі варто про це знати. На випадок, якщо про це хтось почує й що-небудь казатиме. Візьми собі тарілку!

Я підійшов до шафи, дістав тарілку, а тоді знову всівся на стілець, підклавши під себе ногу. Батько продовжив помішувати суп, запах якого нарешті пробився до мене крізь сигарний дим. Я відчув у животі радісне збудження – наростаюче поколювання й приплив

крові. Отже, Ерік повертається додому; це було добре й погано водночас. Я був упевнений, що йому вдасться сюди дістатись. Мені навіть на думку не спало запитати про це Фабрику; він прийде. Мене цікавило лишень, скільки йому знадобиться на це часу й чи не бігатиме тепер Дігґз містом, волаючи на все горло про те, що навіжений хлопець, який *налив собак*, знову опинився на волі, – тримайте своїх псів під замком!

Батько налив мені в тарілку супу. Я почав на нього дмухати, подумки повертаючись до Жертовних Стовпів. Вони були моєю системою раннього попередження й водночас слугували засобом залякування; заражені й могутні, вони наглядали за островом і відлякували від нього сторонніх. Ці тотеми – мій попереджувальний постріл; побачивши їх, усі, хто наважувався ступити на острів, мали б розуміти, що на них очікувало. Однак, схоже, замість того щоб правити за міцно стиснутий загрозливий кулак, вони постануть привітно розгорнутою долонею. Перед Еріком.

– Я бачу, ти знову помив руки, – сказав мій батько, доки я сьорбав гарячий суп.

Це він так мені допікав. Батько дістав із кухонної шафи пляшку віскі й налив собі склянку. Іншу, з якої, як я здогадався, пив констебль, він поставив у раковину й сів з протилежного кінця столу.

Мій батько високий і стрункий, хоча й дещо сутулий. У нього тонкі, жіночі риси обличчя й темні очі. Він накульгує, і кульгав, скільки я його пам'ятаю. Його ліва нога майже не рухається, і, виходячи з дому, він зазвичай бере з собою палицю. Іноді, коли надворі вогко, йому доводиться користуватися палицею й удома також, і тоді я чую, як він цокотить по голій підлозі кімнат і коридорів; то там, то сям чується глухий стукіт. Лише тут, на кухні, його палиця змовкає; її заглушає плитняк.

Ця палиця – символ того, що Фабрика перебуває в безпеці. Заціпеніла нога мого батька подарувала мені мій храм – теплий простір великого горища, де просто під дахом лежить усілякий

мотлох і непотріб, де в косих променях сонячного світла витає пилюка й де мешкає Фабрика – мовчазна, жива й незворушна.

Мій батько не здатний видертися вузькою драбиною на горище; та навіть якби йому це й вдалося, я знаю, що він не зміг би подолати поворот довкола цегляного димаря, яким необхідно пролізти, після того як здерешся по драбині, щоб потрапити на саме горище.

Отже, це місце належить мені.

Припускаю, моєму батькові зараз приблизно сорок п'ять, хоча іноді мені здається, що він набагато старший, і лише зрідка – що, можливо, дещо молодший. Він не каже мені, скільки йому років насправді, тож, з огляду на його зовнішність, я дав би йому сорок п'ять.

– Яка висота цього столу? – несподівано запитав батько, коли я саме збирався піти до хлібниці та врізати собі скибку, щоб витерти нею тарілку.

Я озирнувся й поглянув на нього, не розуміючи, чому він докучає мені таким простим запитанням.

– Тридцять дюймів, – відповів я й узяв із хлібниці скоринку.

– Неправильно, – радо усміхнувшись, відказав батько. – Два фути й шість дюймів.

Кинувши на нього сердитий погляд, я похитав головою й витер коричневі рештки супу на обідку тарілки. Колись я справді боявся цих ідіотських запитань, але тепер, попри те що був змушений вивчити висоту, довжину, ширину, площу й об'єм майже кожної частини будинку та всіх речей у ньому, я розумію причину батькової одержимості. Часом, коли в нас бувають гості, мені робиться незручно, навіть якщо приїжджають родичі, які мали б знати, чого можна від нього очікувати. Сидять вони, скажімо, у вітальні, думаючи, чи, бува, не збирається тато їх чимось погодувати, а чи покликав лишень для того, щоб прочитати імпровізовану лекцію про рак товстої кишки або ціп'яків, як він раптом підсідає до когось, озирається довкола, аби пересвідчитися, що всі за ним спостерігають, а тоді змовницьким сценічним шепотом промовляє:

– Бачите оті двері? Вони мають вісімдесят п'ять дюймів, від кутка до кутка.

Відтак він підморгує й виходить із кімнати або ж знову всідається у своє крісло, наче нічого й не трапилося.

Відколи я себе пам'ятаю, по всьому будинку були розклеєні маленькі білі папірці з охайними написами, зробленими чорною кульковою ручкою. Вони були приліплені до ніжок стільців, краєчків килимів, денець глечиків, антен радіоприймачів, шухляд, передніх спинок ліжок, телеекранів, ручок каструль і сковорідок; на них були вказані розміри тих речей, до яких вони й були приклеєні. Папірці висіли навіть на листі рослин, щоправда, такі написи були зроблені олівцем. Якось у дитинстві я обійшов будинок і позривав усі наліпки; мене відшмагали ременем і впродовж двох днів не випускали з кімнати. Пізніше батько вирішив, що мені корисно знати всі ці розміри настільки ж добре, наскільки вони були відомі йому, бо це допоможе сформувати мій характер, тож мені доводилося годинами просиджувати над Книгою Розмірів (величезним швидкозшивачем, у якому дані з усіх наклейок були дбайливо розсортовані по кімнатах та категоріях речей) або обходити будинок із блокнотом і робити власні записи. І все це – на додачу до звичайних уроків, які батько давав мені з математики, історії тощо. Завдяки цьому майже не лишалося часу на ігри, що значною мірою мене обурювало. На той час точилася Війна – здається, Мідії проти Мертвих Мух, – і доки я нидів у бібліотеці над книгою, намагаючись не заснути, засвоюючи безглузду імперську систему мір, вітер перекидав мої мушині армії з однієї половини острова на другу, а море, затопивши ставки з мушлями, заносило їх піском. На щастя, цей грандіозний задум моєму батьку набрид, і тепер він задовольнявся тим, що ставив мені дивні неочікувані запитання стосовно ємності підставки для парасольок у пінтах або загальної площі всіх штор, які наразі висіли в будинку, в акрах.

– Я більше не відповідатиму на ці запитання, – сказав я батьку, несучи тарілку до раковини. – Нам давно вже варто було б перейти

на метричну систему.

Він фиркнув у склянку, допиваючи своє віскі:

– Гектари й усі ці нісенітниці? Нізащо. Ти ж знаєш, що там усе засновується на вимірах земної кулі. Хіба мені варто пояснювати тобі, *яке* це безглуздя?

Я лише зітхнув і взяв із миски на підвіконні яблуко. Колись батько змусив мене повірити в те, що Земля – це не сфера, а стрічка Мебіуса. Він і досі стверджує, що вірить у це, і влаштовує справжні вистави, надсилаючи рукопис лондонським видавцям та намагаючись переконати їх видати книжку, у якій викладає свою точку зору, але я знаю, що то він просто пустує і найбільше задоволення отримує від удавання приголомшеної недовіри й праведного гніву, коли його рукопис урешті-решт повертається. Це трапляється приблизно раз на три місяці, і в мене немає жодних сумнівів, що без цього ритуалу йому жилося б набагато нудніше. Так чи інакше, це – одна з причин, чому у своїх безглуздох вимірюваннях він не переходить на метричну систему, хоча насправді йому просто ліньки.

– Що ти сьогодні робив?

Батько дивився на мене з другого кінця столу, катаючи порожню склянку по дерев'яній поверхні.

Я знизав плечима.

– Гуляв надворі й таке інше.

– Знову будував дамби? – кепкуючи, спитав він.

– Ні, – упевнено похитавши головою й відкусивши яблуко, відповів я. – Сьогодні – ні.

– Сподіваюсь, ти не нищив Божих створінь.

Я знову знизав плечима. Звісно ж, нищив. Де ж мені брати голови й тушки для Стопів і Бункера, якщо я нікого не вбиватиму, чорт забирай? Природних смертей замало. Але як це пояснити іншим?

– Іноді мені здається, що це тебе мали б тримати в лікарні, а не Еріка.

Він дивився на мене з-під темних брів і говорив доволі тихо. Колись такі розмови мене лякали, але тепер це в минулому. Мені майже сімнадцять, я вже не дитина. Згідно із законами Шотландії, я достатньо дорослий, щоб одружитися, не потребуючи дозволу батьків, і то вже цілий рік. Визнаю: можливо, сенсу мені одружуватися й небагато, утім тут важливіший сам принцип.

Окрім того, я – не Ерік; я – це я, я – тут, та й по всьому. Я не чіпаю людей, і їм ліпше також триматися від мене подалі. Я не палю їхніх собак, не лякаю місцевих малюків жменями личинок і не набиваю їм писки черв'яками. Можливо, мешканці міста й кажуть: «О, знаєте, він дещо несповна розуму», – але то вони радше жартують (й іноді, щоб це підкреслити, навіть не крутять біля скроні пальцем); та мені начхати. Я навчився жити зі своєю вадою й окремо від решти, тож це мене не обходить.

Проте мій батько, схоже, намагається мені допекти; інакше він би такого не казав. Вочевидь, новини стосовно Еріка неабияк його шокували. Як на мене, він так само, як і я, знав, що Ерік повернеться, і переймався через те, що могло трапитися. Я його не звинувачував і не мав жодних сумнівів із приводу того, що він переймається й за мене. Я був утіленням злочину, а якщо Ерік повернеться й почне пакостити, може спливти Правда Про Френка.

Я не мав жодної реєстрації. Не мав свідоцтва про народження, не мав номера соціального страхування, нічого, що підтверджувало б моє існування. Я знаю, що це незаконно, і моєму батькові про це також відомо, тож мені здається, що іноді він шкодує з приводу рішення, яке прийняв сімнадцять років тому, коли ще був хіпі-анархістом чи ким він там тоді був.

Не те що я страждав; справді. Мені це подобалося, до того ж я не міг поскаржитися на відсутність освіти. Імовірно, я краще знав шкільну програму, ніж більшість моїх однолітків. Хіба міг нарікати на правдивість *деякої* інформації, яку постачав мені батько. Однак з того часу як я отримав можливість сам виходити в Портеніл і перевіряти те, що мене цікавило, у бібліотеці, батько був змушений

говорити мені правду, утім, коли я був молодшим, він час від часу мене обдурював, відповідаючи на мої щирі, хоча й наївні запитання цілковитими нісенітницями. Роками я вірив у те, що Пафос – це один із трьох мушкетерів, Феляція – персонаж «Гамлета», Порцеляна – китайське місто, а щоб добути «Гіннесс», ірландським селянам доводиться місити ногами торф.

Але тепер я можу дістатися найвищих полиць домашньої бібліотеки, а також завітати до портенільської, і в такий спосіб здатен перевірити правдивість будь-яких батькових тверджень, а тому він змушений казати мені правду. Гадаю, це добряче його дратує, але що вже тут вдієш? Прогрес не стоїть на місці.

Хай там як, але я все ж отримав освіту. Хоча мій батько й не міг утриматися від того, щоб не вдовольняти своє доволі інфантильне почуття гумору, подеколи підкладаючи мені свиню; він так чи інакше хотів пишатися своїм сином; а оскільки вдосконалити моє тіло надії не було, йому лишався тільки мій розум. Звідси й усі ці уроки. Мій батько – освічена людина, він багато чого мене навчив та й сам добряче підтягнув ті науки, на яких не надто знався, лишень задля того, щоб мати змогу вчити мене. Мій батько – доктор хімічних наук чи, може, біохімічних – у цьому я не впевнений. Схоже, він неабияк знається на медичних питаннях і, можливо, досі підтримує старі зв'язки, щоб мені завжди вчасно робили всі необхідні щеплення та ін'єкції, попри те що Національна служба охорони здоров'я навіть не підозрює про моє існування.

Я думаю, що після отримання диплома мій батько впродовж кількох років працював в університеті й, імовірно, зробив винахід; іноді він натякає, що отримує роялті за використання патенту чи щось таке, проте я підозрюю, що цей старий хіпі виживає лише за рахунок залишків родинного багатства Колдгеймів.

Наскільки мені відомо, наша родина жила в цій частині Шотландії приблизно дві сотні років, а то й більше, і раніше нам належало багато тутешньої землі. Але тепер у нас лишився тільки цей острів, а він доволі маленький і під час відпливу його навіть островом не

назвеш. Єдине, що залишилося від нашого славетного минулого, – це назва популярного портенільського притону, старого занюханого пабу «Колдгейм армз», куди я, незважаючи на те що, звісно ж, досі неповнолітній, інколи зазираю, аби подивитися на місцеву молодь, яка вдає з себе панк-гурти. Саме там я познайомився та й досі бачуся з єдиною людиною, яку можу назвати своїм другом, – із Джеймі-карликом; щоб він міг побачити гурти, я беру його собі на плечі.

– Але не думаю, що він дістанеться аж так далеко. Його впіймають, – після тривалої задумливої паузи знову проказав батько.

Він підвівся, щоб сполоснути склянку. Я замуликав щось собі під ніс, до чого вдавався щоразу, коли мені хотілося усміхнутись або ж розсміятись, але я вважав, що ліпше цього не робити. Батько зиркнув на мене:

– Я йду в кабінет. Не забудь усе зачинити, гаразд?

– Ага, – кивнувши, відказав я.

– Добраніч.

Тато вийшов із кухні. Я сів і поглянув на свою лопату на ім'я Міцний Удар. До неї прилипли крупинки сухого піску; я їх струсив. Кабінет. Одним із моїх досі не задоволених бажань було потрапити в батьків кабінет. Підвал я принаймні бачив і час від часу там бував; мені знайомі всі кімнати на першому й третьому поверхах; горище цілком належить мені – там живе Осина Фабрика; але ця єдина кімната на другому поверсі мені невідома, я ніколи в ній не бував.

Я знаю, що він тримає там якісь хімікати і, підозрюю, проводить досліди, однак я й гадки не маю, як виглядає ця кімната всередині й чим він там насправді займається. Лиш іноді звідти долинають дивні запахи й чується постукування батькової палиці.

Я погладив довге руків'я лопати, задумавшись про те, чи має батькова палиця ім'я. Сумнівно. Він не надає речам такого значення, як я. Утім я знаю: вони важливі.

Мені здається, що в кабінеті схована якась таємниця. Батько неодноразово на це натякав, хоча й туманно, лишень для того, щоб

мене зацікавити, щоб мені закортіло його спитати й щоб він знав, що мені цього хочеться. Звісно ж, я не питаю, оскільки нізачо не отримав би гідної відповіді. Якби він щось мені й сказав, то це була б суцільна брехня, адже зрозуміло, що таємниця припинить бути таємницею, щойно він її розкриє, до того ж він, як і я, відчував, що під час мого дорослішання йому необхідно мати на мене бодай якийсь вплив; я вже не дитина. І тільки такі крихти фіктивної влади дозволяють йому вважати, нібито він контролює те, що, на його думку, є правильними стосунками між батьком і сином. Це виглядає справді жалюгідно, проте завдяки цим маленьким іграм, таємницям і образливим зауваженням він просто намагається себе убезпечити.

Я відкинувся на спинку дерев'яного стільця й потягнувся. Запах кухні мені подобався. Їжа, бруд на наших гумових чоботях, а іноді ще й тонкий аромат кордиту, що долинав із підвалу, – коли я про все це думав, мене охоплювало відчуття приємного хвилювання й напруги. Коли ж дощить і наш одяг мокрий, тут пахне інакше. Узимку велика чорна піч пашіє жаром із духмяним ароматом плавнику або торфу, на кухні все запотіває й по склу тарабанить дощ. Ти поринаєш в обійми спокою, і тобі стає затишно, наче великому котові, що загорнувся у власний хвіст. Іноді мені хочеться, щоб ми завели kota. Колись у мене був котячий череп, але й той украли чайки.

Я вийшов із кухні й рушив коридором до туалету; треба було просратись. Сцяти мені не кортіло, бо вдень я обливав Стіві, наділяючи їх своїм запахом і силою.

Сидячи там, я думав про Еріка, з яким трапилася така неприємна річ. Бідолашний псих. Я часто запитував себе: як би таке пережив я? Але це трапилося не зі мною. Я лишився тут, а Ерік поїхав геть; усе сталося десь-інде, та й по всьому. Я – це я, а тут – це тут.

Я прислухався – мені було цікаво, чи почую батька. Імовірно, він одразу вклався спати. Тато часто спить у кабінеті замість того, щоб іти до великої спальні на третьому поверсі, де розташована й моя кімната також. Мабуть, із тією спальнею в нього пов'язано забагато

неприємних (або приємних) спогадів. Так чи інакше, хропіння я не почув.

Я ненавиджу постійно справляти нужду сидячи. Через мою прикру ваду зазвичай доводиться робити це по-жіночому, що неабияк бісить. Іноді в «Колдгейм армз» я роблю це, стоячи біля пісуара, проте врешті-решт майже все потрапляє мені на руки або ноги.

Я натужився. Чвак, хлюп. Трохи води ляпнуло мені на дупу, і саме в цю мить задзвонив телефон.

– От лайно! – вилаявся я, а тоді сам із себе посміявся.

Підтершись і натягнувши штани, я зняв ланцюжок і вивалився в коридор, на ходу застібаючи ширіньку. Збіг широкими сходами на майданчик перед другим поверхом, де стояв наш єдиний телефон. Я постійно кажу батькові, щоб той установив кілька апаратів, але він говорить, що нам не так часто дзвонять і тому для цього немає жодних підстав. Я встиг дістатися до телефону, доки на іншому кінці дроту ще не кинули слухавку. Тато на дзвінок не вийшов.

– Алло, – сказав я.

Телефонували з автомата.

– У-а-а-у-у! – гаркнув хтось.

Я відтулив слухавку від вуха й сердито на неї подивився. Звідти продовжувало долимати металеве верещання. Коли воно припинилось, я приклав її до вуха знову.

– Портеніл 531, – незворушно проказав я.

– Френку! Френку! Це я. Я! Гей, алло! Алло!

– Це луна на лінії чи ти все повторюєш двічі? – впізнавши голос Еріка, поцікавився я.

– І те, і те! Ха-ха-ха-ха-ха!

– Привіт, Еріку. Де ти?

– Тут! А де ти?

– Тут.

– Якщо ми обоє тут, то навіщо нам телефон?

– Скажи мені, де ти, доки в тебе не закінчились гроші.

– Але якщо вже ти *тут*, то мав би знати. Невже ти не знаєш, де ти є?

Він захихотів.

– Еріку, припини дуркувати, – спокійно мовив я.

– Я не дуркую. Я не скажу тобі, де я. Ти розповіси Ангусу, він розкаже поліції, і мене знову запхають у цей йобаний дурдом.

– Не матюкайся. Ти ж знаєш, що я цього не люблю. А татові я нічого не скажу.

– А я й не матюкаюсь. Це ж не слово з трьох літер. У слові «йобаний»... сім літер. Хіба сімка не твоє щасливе число?

– Ні. Слухай, скажи мені, де ти? Я хочу знати.

– Скажу, якщо ти назвеш мені своє щасливе число.

– Моє щасливе число – *e*.

– *Це* не число. Це літера.

– *Це число*. Трансцендентне число: 2,718...

– Ти змахлював. Я мав на увазі цілі числа.

– Варто було уточнити, – відказав я й зітхнув; почулося пицання, але врешті-решт Ерік закинув в автомат більше монет. – Хочеш, я тобі перетелефоную?

– Хо-хо. Так просто мене не надуриш. Менше з тим, як сам?

– Добре. А ти?

– Божевільно. Як же ще? – доволі обурено відказав він.

Я не зміг стримати усмішку.

– Слухай, як я розумію, ти прямуєш до нас. І якщо це так, прошу тебе, не пали більше собак та й узагалі... Гарзд?

– Що ти таке несеш? Це ж я. Ерік. Я не палю собак! – закричав він.

– Я не палю їбучих собак! За кого ти мене, у біса, маєш? Не звинувачуй мене в тому, що я палю цих їбучих собак! Вилупок малолітній! *Вилупок!*

– Добре, Еріку, вибач мені, вибач, – проказав я так швидко, як тільки зміг. – Я лише хочу, щоб із тобою все було гарзд. Будь обережним. Не роби нічого такого, що могло б налаштувати людей проти тебе. Розумієш? Люди бувають страшенно вразливими...

– Що ж... – мовив він.

Якийсь час я чув лише його подих, а тоді Ерік змінив тон:

– Так, я повертаюся додому. Ненадовго, лише щоб побачити, як ви там живете. Сподіваюсь, ви мешкаєте вдвох? Тільки ти і старий?

– Так, тут тільки ми. І я вже не дочекаюсь, коли тебе побачу.

– Добре, – на якусь мить він замовк. – Чому ви ніколи мене не навідували?

– Я... я думав, що батько їздив до тебе на Різдво.

– Хіба? Що ж... але чому *ти* ніколи не приїздив?

Його голос звучав жалібно. Я переніс вагу з однієї ноги на іншу, озирнувся й глянув на сходи, очікуючи побачити батька, що притулився до перил, або його тінь на стіні наступного сходового майданчика, де він ховався й підслуховував мої телефонні розмови, думаючи, що мені про це невідомо.

– Еріку, я не люблю полишати острів аж так надовго. Пробач, але коли я це роблю, у мене жахливо крутить живіт, неначе кишки вузлом сплітаються. Я просто не можу так далеко виїжджати, не можу лишатися десь на ніч або... Ну я просто не можу. Я хочу з тобою побачитись, але ти так далеко.

– Я наближаюся.

Ерік знову заговорив упевнено.

– Добре. Далеко тобі ще?

– Не скажу.

– Я ж назвав тобі своє щасливе число.

– А я збрехав. Я все одно не скажу тобі, де я.

– Це не...

– Кладу слухавку.

– А з татом не хочеш поговорити?

– Поки що ні. Я поговорю з ним пізніше, коли буду вже близько. Мені час іти. Побачимось. Бережи себе.

– Це *ти* бережи себе.

– А хіба є чого перейматись? Зі мною все буде гаразд. Що може зі мною трапитися?

– Просто не роби нічого такого, що могло б роздратувати інших. Ти й сам знаєш. Я до того, що вони зляться. Зокрема, якщо це стосується їхніх домашніх тварин. Тобто я не...

– Що? *Що?* Що ти там сказав про домашніх тварин? – закричав він.

– Нічого! Я просто казав...

– Ах ти гівнюк малий! – крикнув Ерік і заверещав: – Ти знову звинувачуєш мене в тому, що я палю собак, га? Натякаєш на те, що я набиваю дітям писки черв'яками та личинками? І на те, що я їх обсцикаю? Га?

– Ну... – обережно мовив я, бавлячись із дротом, – оскільки ти вже сам про це заговорив...

– Вилупок! *Вилупок!* Гівнюк малий! Я тебе вб'ю! Ти...

Я вже нічого не міг розчути, й мені довелося знову відтулити слухавку від вуха, бо ж Ерік почав гамселити своєю об стіни телефонної будки. Гучні удари накладалися на розмірене пищення – в нього закінчувалися гроші. Я поклав слухавку на важіль.

Зиркнувши вгору, я зауважив, що батька й досі ніде не видно. Прокравшись сходами наверх, я пропхнув голову між перил, однак на майданчику так само нікого не було. Я зітхнув і всівся на сходи. У мене з'явилося відчуття, що я не дуже добре повівся з Еріком під час нашої розмови. Я не надто ладнаю з людьми, і навіть попри те, що Ерік мій брат, після того як він збожеволів, я не бачив його протягом двох років.

Підвівшись, я спустився на кухню, щоб зачинити двері й забрати свої речі, а тоді пішов до ванної. Я вирішив подивитись у себе в кімнаті телевизор або послухати радіо й рано вкласти спати, щоб прокинутися на світанку й зловити для Фабрики осу.

Я лежав на ліжку, слухаючи Джона Піла по радіо, завивання вітру, що кружляв довкола будинку, та плюскіт прибою. З-під ліжка долинав дріжджевий запах мого домашнього пива.

Я знову думав про Жертовні Стовпи; цього разу я робив це зумисне, по черзі уявляючи собі кожен із них, пригадуючи їх розташування та складові, розглядаючи у своїй уяві те, що бачили їхні сліпі очиська, перемикаючись між ними, мов охоронець, який переключає на моніторі камери спостереження. Я відчував, що все було добре; як на мене, усе було гаразд. Мої мертві вартові, ці продовження мене, що скорилися моїй владі шляхом простої, проте остаточної капітуляції – смерті, – не відчували жодної загрози мені або острову.

Розплющивши очі, я знову ввімкнув нічник. Поглянув на себе у дзеркало туалетного столика, що стояв у протилежному кінці кімнати. Я лежав на покривалах у самих трусах.

Я занадто жирний. Не все аж так погано, до того ж моєї вини в цьому немає, утім я все одно виглядаю не так, як би мені хотілося. Я шокатий. Сильний і здоровий, проте занадто гладкий. Мені хочеться мати похмурий і загрозливий вигляд; я мав би так виглядати, мені варто було б так виглядати, і я міг би так виглядати, якби не мій нещасний випадок. Дивлячись на мене, ніколи не скажеш, що я вбив трьох людей. Це нечесно.

Я знову вимкнув світло. Кімнату поглинула щільна темрява; доки мої очі до неї звикали, я не бачив навіть світла зірок. Можливо, попрошу в батька світлодіодний радіогодинник, хоча мій старий мідний будильник мені також неабияк подобається. Колись я прив'язав по осі до обох його мідних дзвіночків, і вранці, коли будильник дзвонить, по них б'є молоточок.

Я завжди прокидаюся раніше будильника, щоб мати змогу поспостерігати.

димарями. Діставши з лівої нагрудної кишені маленького ножа, я зробив обережний надріз на великому пальці лівої руки. Помастив червоним вершечок головної балки, з якою на вежі перетиналися двотаври, і витер маленьку ранку антисептичною серветкою з котрогось мого підсумка. Завершивши з цим, я зліз на землю й підібрав кульку підшипника, якою вчора влучив у табличку.

Перша місіс Колдгейм, Мері, Ерікова мати, померла вдома під час пологів. Голова Еріка виявилася для неї завеликою; у матері мого брата сталася кровотеча, і вона померла від втрати крові на шлюбному ложі в 1960-му. Упродовж усього свого життя Ерік страждав на доволі сильну мігрень, і я справді схильний вважати, що це пов'язано з тим, яким чином він з'явився на світ. На мою думку, і його мігрень, і смерть його матері мають безпосередній стосунок до Того, Що Трапилося з Еріком. Нещасний бідолаха; він просто опинився не в тому місці й не в той час, і тоді сталося щось украй неймовірне, щось, що геть випадково вплинуло на нього більше, ніж могло б вплинути на когось іншого, якби той потрапив у таку ж ситуацію. Утім у цьому й полягає ризик полишати острів.

Якщо так подумати, то Ерік також вчинив убивство. Раніше я вважав себе єдиним убивцею в родині, проте брат усе ж заткнув мене за пояс, убивши свою мамку ще перед тим, як навчився дихати. Треба визнати, незумисне, утім іноді намір – не головне.

Фабрика казала щось про вогонь.

Я досі думав про це й ніяк не міг зрозуміти, що ж воно означало насправді. Очевидне трактування – Ерік збирався палити собак, однак я занадто добре знав Фабрику, щоб тлумачити такі речі однозначно; мене не полишали підозри, що не все так просто.

У якомусь сенсі я шкодував, що Ерік повертається. Я розмірковував над тим, щоб найближчим часом влаштувати Війну – можливо, наступного тижня чи десь так, – але з огляду на ймовірну появу Еріка мені доведеться від цього відмовитись. Я вже багато місяців не влаштовував хорошої Війни; остання велася між

Звичайними Солдатами та Аерозолями. Згідно з тим сценарієм, усі армії масштабу 1: 72, укомплектовані танками, гарматами, вантажівками, припасами, гелікоптерами та човнами, були змушені об'єднатися, щоб відбити Навалу Аерозолів. Їх майже неможливо було спинити, солдати, їхнє озброєння й обладнання горіли й плавилися, доки один відважний солдат, котрий учепився за один з Аерозолів, що летів на свою базу, не повернувся (переживши безліч пригод) і не розповів іншим, що база Аерозолів – це пришвартована під виступом у затоці кухонна дошка. Об'єднаний загін командос дістався туди вчасно, розніс базу на друзки, а наостанок висадив у повітря береговий виступ, обрушивши його на оповиті димом рештки. То була хороша Війна, із усіма необхідними складовими та набагато видовищнішим фіналом, аніж у більшості інших (коли я повернувся ввечері додому, батько навіть поцікавився, що то були за вибухи й спалахи), утім вона закінчилась надто давно.

У будь-якому разі, оскільки Ерік прямував сюди, то, як на мене, було поганою ідеєю розпочинати ще одну Війну лишень задля того, щоб облишити все в розпалі подій і почати вирішувати справи в реальному світі. Я вирішив, що на якийсь час бойові дії доведеться відкласти. Натомість, помастивши кілька найважливіших Стовпів цінними речовинами, узявся будувати систему дамб.

Коли я був меншим, то уявляв, що врятую будинок, збудувавши дамбу. На дюнах загориться трава або поблизу розіб'ється літак, і єдине, що стане на заваді вибуху складеного в підвалі кордиту, – це вода, яку я відведу по каналу з водосховища до будинку. Протягом певного часу моєю найзаповітнішою мрією було вмовити батька купити мені екскаватор, щоб я зміг будувати *дійсно* великі дамби. Однак наразі мій підхід до будівництва загат став набагато вишуканішим і, я б сказав, навіть метафізичним. Тепер я усвідомлюю, що насправді перемогти воду неможливо; урешті-решт вона так чи інакше візьме над вами гору – просочуватиметься, проціджуватиметься, накопичуватиметься, підмиватиме й затоплюватиме. Усе, що вам під силу, – це відвести її вбік або ж на

якийсь час заступити їй шлях; примусити її до того, чого насправді їй робити не хочеться. Задоволення ж полягає в елегантності компромісу, який ви віднаходите між тим, куди прагне текти вода (скерована силою тяжіння та умовами середовища), і тим, чого хочете від неї ви.

Щиро кажучи, на мою думку, у житті мало що здатне дарувати стільки ж задоволення, як будівництво дамб. Дайте мені хороший, просторий, достатньо пологий і не надто порослий водоростями берег та широкий струмок – і я буду радіти цілими днями.

Сонце було в зеніті, тож я зняв куртку й поклав її поряд зі своїми підсумками та біноклем. Міцний Удар занурювався і вгризався в ґрунт, розсікав його й рив, будуючи здоровенну триярусну дамбу, основна частина якої утримувала води Північного струмка, утворюючи низину, яка сягала вісімдесяти кроків у довжину, що майже відповідало моєму задуму. Як і зазвичай, я скористався металевою переливною трубою, яку зберігав у дюнах неподалік від найкращого місця для зведення дамби, але справжнім *pièce de résistance*^[1] був акведук, жолоб якого я застелив старим чорним поліетиленовим пакетом для сміття, знайденим серед плавнику. Акведук забезпечував водозлив над трьома ділянками обвідного каналу, що його я прорив трохи вище від дамби. Нижче за течією я збудував маленьке селище з дорогами, перекинутим через рештки струмка мостом і церквою.

Висадити хорошу велику дамбу в повітря або навіть просто дочекатись, доки вода хлине через край, дарує майже стільки ж задоволення, як сам процес її попереднього планування й будівництва. Роль людей, як зазвичай, виконували маленькі мушлі. І так само, як і завжди, коли дамбу прорвало, жодна з них не вижила; вони потонули, а це означало, що всі мешканці загинули.

До тих пір я неабияк зголоднів, мої руки вже починали боліти й від роботи з лопатою та риття піску голіруч у мене почервоніли долоні. Поспостерігавши, як перша хвиля повені, несучи бруд і

сміття, докотилася до моря, я розвернувся й рушив додому.

– Мені не почулося – ти вчора ввечері розмовляв із кимось по телефону? – поцікавився батько.

– Почулося, – похитав головою я.

Ми сиділи на кухні й доїдали ланч: я – печеню, батько – коричневий рис і салат із водоростей. Він одягнув своє Міське Вбрання: коричневі броги та коричневий твідовий костюм-трійку; на столі лежав коричневий капелюх. Я зиркнув на годинник і пересвідчився, що сьогодні четвер. Зазвичай у четвер він нікуди не ходив – ні в Портеніл, ні кудись далі. Я не мав наміру запитувати, куди він зібрався, бо так чи інакше почув би у відповідь брехню. Колись я поцікавився в нього, як називається місце, куди він ходить, і батько сказав: «Блядки», – за його словами, це було містечко, розташоване північніше Інвернесса. У місті на мене багато років позирали скоса, доки мені все ж таки вдалося дізнатися, що саме це означало насправді.

– Піду прогуляюсь, – сказав він мені, перед тим як запхати собі до рота чергову порцію рису з салатом.

Я кивнув, і він додав:

– Повернуся пізно.

Ймовірно, він зібрався напиться в портенільському готелі «Рок» або ж з'їздити в Інвернесс, куди він частенько навідується у справах, які вважає за краще тримати від мене в таємниці, хоча я й підозрював, що насправді це стосувалося Еріка.

– Добре, – відказав я.

– Я візьму ключ, тому можеш зачинити будинок, коли тобі заманеться.

Він брязнув ножем і виделкою по порожній тарілці й витер рота коричневою серветкою з переробленого паперу.

– Тільки не зачиняй усі засуви, гаразд?

– Добре.

– Ти ж зможеш приготувати собі сьогодні вечерю, гм?

Я знову кивнув, не підводячи погляду й продовжуючи їсти.

– І посуд помиєш?

Я ще раз кивнув.

– Не думаю, що Дігґз приїде знову, але якщо він таки заявиться, спробуй не потрапляти йому на очі.

– Про це можеш не турбуватися, – запевнив я тата й зітхнув.

– Отже, ти з усім впораєшся? – встаючи з-за столу, перепитав він.

– Мм... гм, – сказав я, підбираючи останні шматочки печені.

– Ну то я пішов.

Я зиркнув на нього саме в ту мить, коли він одягав на голову капелюха й, поплескуючи себе по кишнях, ще раз оглядав кухню. Батько знову подивився на мене й кивнув.

– Щасти, – сказав я.

– Так, – мовив він. – Дякую.

– Побачимось.

– Так.

Тато розвернувся, кинув погляд убік, востаннє окинув оком приміщення, а тоді швидко струснув головою й рушив до дверей, по дорозі прихопивши з кутка біля пральної машини свою палицю. Грюкнули входні двері, і запала тиша. Я зітхнув.

Вичекавши приблизно хвилину, я підвівся, залишивши після себе майже чисту тарілку, і пішов до вітальні, звідки було видно стежку між дюнами, що вела до мосту. Батько йшов нею, схиливши голову; у його швидкій ході й вимахуванні палицею відчувалась якась нервова розв'язність. Я бачив, як він збивав голівки диких квітів, що росли вздовж стежини.

Чкурнувши сходами нагору, я затримався біля вікна на сходовому майданчику, щоб побачити, як батько зникне за дюною перед мостом, збіг сходами на другий поверх, підійшов до дверей кабінету й рвучко крутнув ручку. Двері виявилися щільно замкнутими; вони не піддалися навіть на міліметр. Колись він забуде – у цьому я був упевнений. Колись, але не сьогодні.

Закінчивши з ланчем і помивши посуд, я зайшов до себе в кімнату, перевірів домашнє пиво й узяв пневматичну рушницю. Пересвідчившись, що маю в кишенях куртки вдосталь набоїв, я вийшов із будинку й рушив у напрямку Кролячих Угідь, що розкинулися за мостом, від широкої ділянки протоки до міського звалища.

Мені не подобається стріляти з рушниці; як на мене, вона занадто точна. Натомість рогатку потрібно відчувати Нутром; ти мушиш стати з нею одним цілим. Якщо тобі зле, ти схибиш; так само схибиш, якщо розумієш, що робиш щось неправильно. Із рушницею ж – якщо не стріляєш від стегна, – усе залежить лише від Зовнішніх Факторів; наводиш її на ціль – і все; хіба що в тебе збитий приціл або надворі занадто вітряно. Щойно зведеш курок – сила рушниці вже наготові й лишень чекає, щоб ти випустив її на волю, натиснувши пальцем на гачок. Рогатка ж живе з тобою аж до останньої миті; вона напружується у твоїх руках, дихає з тобою в унісон, повторює всі твої рухи – готова затріпотіти, заспівати, здригнутися й примусити тебе замерти в театральній позі, розкинувши руки й чекаючи, доки кулька подолає загадкову криву та влучить у ціль і пролунає цей прекрасний глухий стук.

Однак, полюючи на кролів – зокрема на тих хитрих маленьких паскуд з Угідь, – варто використовувати все, що може стати в пригоді. Один постріл – і вони вже мчать до своїх нір. Пневматична рушниця стріляє достатньо гучно, щоб їх налякати, проте її спокійна, хірургічна точність збільшує шанси вбити з першої спроби.

Наскільки мені відомо, жоден із моїх нещасних родичів не загинув від рушниці. Колдгейми й ті, хто перебував із ними в шлюбних зв'язках, гинули в безліч дивних способів, однак, за моїми даними, нікого з них не звела зі світу рушниця.

Я дійшов до кінця мосту, де формально моя територія закінчується, і якийсь час постояв на місці, роздумуючи, прислухаючись до своїх відчуттів і довколишніх звуків, роззираючись навкруги й принюхуючись. Схоже, усе було гаразд.

Окрім тих, кого я вбив власноруч (а коли я позбавляв їх життя, усі вони були приблизно моїми однолітками), мені спадають на думку щонайменше троє членів нашої родини, які вирушили на зустріч із Творцем (яким би вони його собі не уявляли) у доволі незвичний спосіб. Левіт Колдгейм, старший брат мого батька, емігрував до Південної Африки й у 1954 році придбав там ферму. Левіт, чоловік із таким арсеналом тупості, що з настанням старечого маразму його розумові здібності, певно, лише покращилися б, полишив Шотландію через те, що консерваторам не вдалося скасувати соціалістичні реформи попереднього лейбористського уряду: залізниці лишилися націоналізованими; робочий клас плодився, як мухи, оскільки існуюча система соціального забезпечення ставала на заваді хворобам та природному добору; шахти належали державі... жити тут було нестерпно. Я читав деякі з листів, які він писав моєму батькові. Левіту подобалося в ПАР, навіть попри те, що там було доволі багато чорношкірих. У кількох перших листах політику расової сегрегації він називав «апарт-аїдом», очевидно, доки хтось не вказав йому на орфографічну помилку. Проте я впевнений, що мій батько до цього не доклався.

Одного дня, обійшовши крамниці, Левіт сунув тротуаром повз головне поліцейське управління Йоханнесбурґа, і саме в ту мить божевільний, одержимий манією вбивства чорношкірий, не усвідомлюючи власних дій, вистрибнув із верхнього поверху й, вочевидь, доки летів униз, повіддирав собі всі нігті на руках. Він упав на мого нещасного невинного дядечка й завдав йому смертельних ушкоджень. Останніми словами Левіта, які той пробурмотів у лікарні, перед тим як упасти в кому, з якої йому не судилося вийти, були: «Боже мій, ця потолок навчилась літати...»

Над міським звалищем переді мною здіймався тоненький струмінь диму. Сьогодні я не збирався заходити аж так далеко, проте мені було чути гуркіт бульдозера, який час від часу розрівнював там сміття.

Я вже давненько не ходив на звалище – схоже, настав час поглянути, що ж там навикидали чесні портенільці. Саме звідти я поприносив усі старі аерозолі для останньої Війни, не кажучи вже про деякі важливі деталі Осиної Фабрики, включно з Циферблатом.

Етельвальд Треплі, мій дядько по материній лінії, емігрував до Америки наприкінці Другої світової війни. Він кинув хорошу роботу в страховій компанії заради жінки й урешті-решт лишився з розбитим серцем і без гроша за душею на дешевій трейлерній стоянці в передмісті Форт-Верта, де вирішив накласти на себе руки.

Не запалюючи, він увімкнув плиту «келор-ґес» та газовий обігрівач і всівся чекати кінця. Знервований та, без сумніву, дещо пригнічений і засмучений передчасною смертю коханої, а також своїми несправдженими планами на майбутнє, він, недовго думаючи, вирішив заспокоїтися найбільш звичним для нього способом і закурив «мальборо».

Охоплений полум'ям з голови до ніг, він, репетуючи, вистрибнув із палаючого трейлера й заходився бігати довкола. Етельвальд розраховував на безболісну смерть і аж ніяк не планував згоріти живцем. Відтак він пірнув головою вперед у по вінця сповнену дощовою водою сорокагалонну бочку з-під палива, що стояла позаду фургона. Застрягнувши в ній, він потонув, зворушливо дригаючи короткими ногами, ковтаючи воду, звиваючись і намагаючись випростати руки, щоб бодай якось себе звідти виштовхати.

Приблизно за двадцять метрів від порослого травною пагорба, що височіє над Кролячими Угіддями, я перейшов у режим Нечутного Бігу; обережно прокрадаючись крізь високий бур'ян та очерет, я пильнував, щоб жодна частина мого спорядження не видала ані звуку. Я сподівався заскочити цих маленьких негідників удень, проте, якщо доведеться, був готовий чекати до сутінків.

Я тихенько поплазував схилом угору, плавно сунучи грудьми й животом по траві, напружуючи ноги й штовхаючи своє тіло вперед і вгору. Звісно, я зайшов із підвітряного боку, до того ж бриз був

достатньо сильний, щоб заглушити здебільшого негучний шурхіт. Кролячих вартових на пагорбі я не помітив. Десь за два метри від вершини я зупинився й тихесенько звів курок, уважно оглянувши композитний сталевий-пластиковий набій, перед тим як вкласти його в патронник і заціпнути рушницю. Заплющивши очі, я подумав про стиснуту пружину та крихітну кульку на блискучому дні нарізного дула. А вже тоді виповз на вершину пагорба.

Спершу я подумав, що мені доведеться зачекати. Залиті пообіднім сонцем Угіддя виглядали пустими; лише вітер колихав траву. Я бачив нори, бачив купки безладно розкиданого посліду, бачив куці дроку на дальньому насипі над берегом, де було вирито більшість нір і де вузесенькі кролячі стежки зміїлись нерівними тунелями в чагарнику, однак самих тварин ніде не було. Колись на цих кролячих стежках у заростях дроку місцеві хлопчачки встановлювали сильця. Бачачи, як вони їх ставлять, я знаходив дротяні петлі й зривав їх або встановлював під траву на тих стежках, якими хлопці ходили перевіряти свої пастки. Мені невідомо, чи хтось із них потрапив до власного ж сильця, а чи ні, однак я волів би думати, що це таки трапилося й вони позаривалися носами в землю. Хай там як, але ті, хто прийшов їм на зміну, цю справу облишили; мабуть, це вийшло з моди й тепер вони пишуть на стінах гасла, нюхають клей або намагаються з кимось потрахатись.

Тваринам рідко вдається мене здивувати, але в самці, якого я помітив, було щось, що змусило мене на якусь мить уклякнуту на місці. Певно, він увесь час сидів нерухомо й дивився просто на мене з дальнього кінця рівної ділянки Угідь, і спочатку я його не помітив. Коли ж це таки сталося, у його незворушності я відчув щось таке, що на мить змусило завмерти й мене. Не рухаючись, я облишив зайві думки й вирішив, що голова цього великого самця пречудово виглядатиме на одному зі Стовпів. Дивлячись на цього кроля, можна було подумати, що це – опудало; він геть не рухався (хоча я й бачив, що звір дивиться просто на мене): його маленькі очі не кліпали, крихітний ніс не смикався, вуха не сіпались. Не зводячи погляду з

кроля, я дуже повільно наставив на нього рушницю, спершу трохи відводячи її в один бік, а потім – в інший, щоб здавалося, ніби це вітер гойдає щось у траві. Мені знадобилася ціла хвилина, аби рушниця опинилася в потрібній позиції, а я притулився щокою до ложі, утім звір не зрушив навіть на міліметр.

У чотирикратному збільшенні його велика вусата морда, акуратно розділена хрестовиною прицілу на чотири частини, виглядала ще більш вражаюче, а проте залишалась нерухомою. Я насупив брови й підняв голову – раптом мені спало на думку, що кріль *дійсно* міг виявитися опудалом; можливо, хтось вирішив із мене покепкувати? Хлопці з міста? Мій батько? Для Еріка ще ж рано? Я скоїв дурницю – надто швидко ворухнув головою – це вже не виглядало природно; кріль зірвався з місця й помчав берегом. Не роздумуючи, я прихилив голову й водночас скинув на приціл рушницю. Часу зайняти правильну позицію, затамувати подих і м'яко натиснути на гачок уже не було; скинув, вистрілив, а тоді, утративши рівновагу й тримаючи обома руками рушницю, я завалився вперед і перекотився через голову, щоб уберегти зброю від піску.

Коли я підвів очі, обережно тримаючи рушницю, хапаючи ротом повітря й загрузнувши дупою в піску, кріль уже зник. Я рвучко опустив зброю й лягнув себе по колінах.

– Чорт! – вилаявся про себе.

Але кріль не сховався в нору. Він навіть близько не підбіг до насипу, де були вириті нори. Натомість звір величезними стрибками мчав просто на мене, і здавалося, ніби він тремтів і здригався всім тілом у кожному стрибку. Він нісся на мене, мов куля, – його голова тіпалася, а губи вишкірилися, оголивши довгі жовті різці, найбільші з усіх, які мені коли-небудь доводилося бачити в живих або мертвих кролів. Його очі нагадували згорнутих слимаків. Із кожним стрімким стрибком з його лівої задньої лапи червоною дугою бризкала кров; він уже майже добіг до мене, а я так і сидів, не в змозі відвести від нього погляду.

Часу на перезарядку не лишалось. Коли я почав хоч якось реагувати, часу вже не лишилося ні на що, тож мені довелося діяти інстинктивно. Впустивши рушницю, мої руки потягнулися по рогатку, яку я завжди ношу на поясі, запхавши опору для зап'ястка між ремнем і мотузками. Утім я не встигав дотягнутись навіть до сталевих кульок швидкого реагування; півсекунди – і кріль наскочив на мене, намагаючись уп'ястися мені в горлянку.

Я випередив його за допомогою рогатки, перекрутивши чорну трубчасту гуму в повітрі, розвівши руки в сторони, завалившись на спину й дозволивши звіру пролетіти в мене над головою, а тоді відштовхнувся ногами й перекинувся сам, опинившись над кролем, що брикався й боровся, мов росомаха, простягнувшись на піщаному схилі з перетиснутим джгутом горлом. Він вертів головою то в один бік, то в інший, намагаючись ухопити мене різцями за пальці. Я зашипів на нього крізь зуби й натягнув джгут сильніше, згодом – ще сильніше. Кріль виривався й плювався, аж раптом високо та пронизливо запищав – я й не думав, що ці тварини на таке здатні, – і забив лапами по землі. Це мене настільки приголомшило, що я навіть озирнувся, щоб пересвідчитися, чи то часом не був сигнал для армії таких самих доберманів кролячої породи напасти на мене зі спину й роздерти на шматки.

Клята тварюка ніяк не хотіла помирати! Гумовий джгут дедалі сильніше розтягувався, проте не напинався достатньо туго, а я не мав змоги його перехопити, боячись, що звір учепиться мені в пальця або відгризе носа. З цієї ж причини я не наважувався вдарити його головою; я не збирався наближати своє обличчя до його зубів. Притиснути кроля коліном і зламати йому хребта я також не міг, бо й так ледь не сповзав схилом, а на одній нозі на такій поверхні аж ніяк не втриматися. Божевілля якесь! Це ж не Африка! Це ж кріль, а не лев! Що, в біса, відбувається?

Урешті-решт йому все ж удалося мене вкусити; він вивернув шию сильніше, ніж це видавалося мені можливим, і цапнув мене за кісточку вказівного пальця правої руки.

Цього виявилось достатньо. Я закричав і потягнув джгут щосили, увесь затремтів, відкинувся назад і покотився перевертом, ударившись коліном об рушницю, що лежала в піску.

Я опинився в дрібній траві на підніжжі пагорба – лежав на землі й душив кроля з такою силою, що навіть кісточки на пальцях побіліли. Голова звіра метлялася в мене перед обличчям на вузькому чорному трубчастому джгуті, що тепер затягнувся на його шиї вузлом. Я досі тремтів, тож не міг зрозуміти, чи це б'ється в конвульсіях кріль, а чи це я його трушу. Раптом джгут порвався. Кріль ударився об мою лівицю, гума ляснула мене по правому зап'ястку; мої руки розкинуло в протилежні боки, і я впав горілиць.

Я лежав на спині, головою в піску, не зводячи очей із туші кроля, – на його шиї теліпався звивистий уривок чорної гуми, а голова застрягла між опорою для зап'ястка та рогів'ям рогатки. Звір не рухався.

Поглянувши на небо, я стиснув руку в кулак і замолотив по землі. Я знову поглянув на кроля, а тоді став на коліна й схилився над ним. Звір був мертвим; голова обвисла, і коли я її підняв, то виявилось, що шия була зламана. На лівій лапі, там, де в неї влучила моя куля, запеклася червона кров. Кріль був здоровенний; завбільшки з kota; найбільший з усіх, яких мені доводилося бачити. Вочевидь, я занадто давно не з'являвся на Угіддях, інакше б мені було відомо про існування цієї тварюки.

Я посмоктав палець, з якого стікала цівка крові. Мою рогатку, мою гордість і радість, Чорного Винищувача, зламав *кріль*! О так, гадаю, я міг би виписати собі новий джгут або ж попросити старого Кемерона, який торгує в місті залізними виробами, щось для мене підшукати, проте колишнього відчуття не повернути. Щоразу, як я наводитиму рогатку на ціль – байдуже, живу чи ні, – мені згадуватиметься ця мить. Мить, коли Чорному Винищувачу настав кінець.

Я всівся на піску й похапцем оглянув місцевість. Інших кролів досі не було видно. Мене це майже не здивувало. Марнувати час не було

коли. Відповідь на таке – лиш одна.

Я підхопився, підняв загрузлу в піску рушницю, зійшов на вершину пагорба, озирнувся, а тоді вирішив ризикнути й лишити все як є. Притиснувши до грудей рушницю, я помчав на Аварійній Швидкості до острова, довірившись своїй удачі й адреналіну, сподіваючись, що не зашпортаюся й не лишуся лежати захеканий у траві з численними переломами стегна. На крутих поворотах я втримував рівновагу за допомогою рушниці; і трава, і ґрунт були сухими, тож ризик виявився меншим, аніж я очікував. Я побіг навпростець, здерся на дюну та спустився з неї в тому місці, де трубопровід, по якому в будинок постачається вода та електроенергія, вистромлюється з піску й перетинає протоку. Перемахнувши через залізні зубці огорожі й приземлившись обома ногами на бетон, я перебіг вузькою поверхнею трубопроводу над водою та зістрибнув на острів.

Діставшись будинку, я одразу ж помчав до свого сараю. Там я залишив рушницю, перевірів Бойовий Ранець і перекинув його собі через плече, швидко зав'язавши ремінь на попереку. Зачинив сарай і підтюпцем добіг до мосту, доки не відновив дихання. Проминувши вузьку браму посередині мосту, я прискорився.

На Кролячих Угіддях за цей час нічогосінько не змінилося – задушений зламанною рогаткою кріль, зритий і розкиданий довкола того місця, де я впав, пісок. Вітер досі гойдав траву і квіти, жодних тварин так і не з'явилося; навіть чайки не встигли попсувати падлину. Я негайно взявся до роботи.

Спершу я дістав з Бойового Ранця двадцятисантиметрову бомбу, виготовлену зі шматка електропроводу. Її я запхав кролю в анус. Перевіривши, чи з бомбою все гаразд, і зокрема чи в сухому стані білі кристали вибухівки, я приєднав до неї пластиковий запал, сипнув вибухової суміші на отвір у чорній трубці й заклеїв скотчем. Усю цю конструкцію я запхав всередину досі теплого кроля та всадив його мордою до нір у насипі. Після того я дістав кілька менших бомб і розмістив їх у норах, обваливши входи так, щоб

назовні стирчали лише запали. Наповнивши пластикову пляшку з-під мийного засобу та підготувавши пальник, я поклав її на насип, де було вирито більшість кролячих жител, а тоді повернувся до першої заблокованої нори й підпалив запал одноразовою запальничкою. Мені в носа вдарив запах горілого пластику, і доки я, поглядаючи на годинник, поспішав до наступної нори, перед очима танцювали яскраві спалахи паливної суміші. Я розмістив шість маленьких бомб і протягом сорока секунд підпалив їх усі.

Коли десь за хвилину стався перший вибух, я вже сидів на вершечку насипу, над норами, а пальник Вогнемета мляво палав на тлі яскравого сонячного світла. Я відчув вибух крізь штани й усміхнувся. Не забарилася й решта; перед тим як мав вибухнути основний заряд над запалом кожної бомби, що стирчав із закіптюженої землі, здіймалася хмарка диму. Над Кролячими Угіддями розліталася земля; у повітрі лунали глухі звуки вибухів. Це викликало в мене усмішку. Насправді шуму майже не було. З будинку анічогісінько не було б чути. Ледь не вся енергія бомб пішла на те, щоб викинути з нір землю й загнати туди повітря.

З'явилися перші приголомшені кролі; у двох із них текла носом кров, проте якщо не зважати на це, то вони виглядали геть неушкодженими, хіба що заточувалися й ледь не падали на ходу. Я стиснув пластикову пляшку й випустив із неї струмінь бензину, що пирснув над ґнотом пальника, прилаштованого на алюмінієвому наметовому кілку за кілька сантиметрів від горла посудини. Пройшовши над крихітною сталевною чашечкою з ґнотом, бензин перетворився на полум'я, яке з шумом прорізало повітря й накрило яскравим струменем двох кролів і землю довкола них. Вони спалахнули й, зайнявшись вогнем, почали бігати, зашпортуватись і падати. Коли перші двоє врешті-решт звалилися догоряти в траві ближче до центру Угідь, улякнувши, але все ще посмикуючись та тріскочучи під подихами вітру, я озирнувся в пошуках інших. На дулі Вогнемета затанцював крихітний язичок полум'я, і я його задув. З'явився ще один кролик, менший. Я облив його струменем вогню – і

він вибіг із зони досяжності Вогнемета, помчавши до води за пагорбом, на схилі якого на мене напав розлючений самець. Одним порухом руки я дістав з Бойового Ранця пневматичний пістолет, звів курок і вистрілив. Я схибив, і кролик сховався за пагорбом, залишивши по собі струмінь диму.

Перед тим як сховати Вогнемет, я підпалив іще трьох кролів. А наостанок облив струменем палаючого бензину мертвого самця, котрий сидів, нафарширований вибухівкою, і стікав кров'ю перед Угіддями. Охоплений вогнем, він зник у помаранчевих язиках полум'я та звивистих струменях чорного диму. За кілька секунд спрацював запал, а ще приблизно за десять – маса вогню вибухнула, щось чорне й димне злетіло у вечірнє повітря метрів на двадцять, а то й більше, і по всіх Угіддях розкидало рештки. Цей вибух видався набагато потужнішим за ті, що сталися в норах, і, оскільки ніщо його не заглушило, серед дюн прокотився гуркіт, схожий на удар батога, – у мене задзвеніло у вухах, і від несподіванки я навіть підскочив.

Рештки тварюки впали позаду мене. Я відшукав їх за запахом смаленого. Знайшов голову, закіптюжений огризок хребта з ребрами та приблизно половину шкури. Зціпивши зуби, я підняв теплі останки, відніс їх на Угіддя та пожбурих з вершини насипу.

Я стояв під косими променями сонця, довкола мене розливалось тепло й жовтувате світло, віяв вітер, смерділо горілою плоттю й паленою травою, над норами, а також над сірими й чорними трупами здіймався дим, від того місця, де я полишив Вогнемет, тягнуло солодким запахом неспаленого бензину, що витікав із пляшки, – і я дихав на повні груди.

Я облив залишками бензину рогатку й використану пляшку Вогнемета та підпалив їх. Схрестивши ноги, всівся на піску перед вогнищем, спостерігаючи за ним з навітряного боку, доки полум'я не згасло, лишивши по собі тільки металеві частини Чорного Винищувача; після того я підібрав укритий сажею скелет рогатки й

поховав його там, де її спіткала смерть, біля підніжжя пагорба. Віднині він називатиметься Пагорбом Чорного Винищувача.

Вогонь скрізь згас; трава була занадто молодою й вологою, щоб зайнятись. Хоча я й не заперечував би, якби вона вигоріла. Спершу я розмірковував над тим, щоб підпалити кущі дроку, однак, подумавши про те, що, коли на них з'являться квіти, вони виглядатимуть гарно, а до того ж свіжі кущі пахнутимуть набагато краще, ніж вигорілі, вирішив цього не робити. Достатньо жорстокості на один день. За рогатку я помстився, кроля – чи те, що він означав (можливо, його дух), – було знищено й спалюжено; я його провчив і тепер почувався *добре*. Якщо з рушницею все гаразд і пісок не потрапив у приціл або ще кудись, звідки його важко вичистити, то воно майже того вартувало. Оборонний Бюджет покриє витрати на завтрашню купівлю нової рогатки; хіба що придбання арбалета доведеться відкласти ще приблизно на тиждень.

Задоволений, я спакував Бойовий Ранець і втомлено рушив додому, розмірковуючи над тим, що відбулося, намагаючись виявити причини, зрозуміти, чого слід навчитися і що ж це все означає.

Дорогою я натрапив на кролика, якому, як я вважав, удалося втекти, – він лежав прямо перед чистими блискучими водами протоки; почорнілий і спотворений, неприродно скоцюрблений; коли я проходив повз, його висхлі мертві очі з докором зиркнули на мене.

Я зіштовхнув його ногою у воду.

Мого другого померлого дядька звали Гармсворт Стоув. Він не був мені рідним дядьком і належав до родини Ерікової матері. Мав бізнес у Белфасті. Він і його дружина наглядали за Еріком протягом майже п'яти років, відколи тому виповнилося три. Врешті-решт Гармсворт учинив самогубство за допомогою електричного дреля та чвертьдюймового свердла. Він загнав свердло собі в скроню, але, зрозумівши, що це його не вбило, хоча й завдало неабиякого болю, доїхав машиною до найближчої лікарні, де згодом помер. Власне,

цілком можливо, що я мав певний стосунок до його смерті, оскільки та сталася менше ніж рік по тому, як Стоуви втратили свою єдину дитину, Есмеральду. І хоча вони, як, зрештою, і будь-хто інший, про це так і не дізналися, – ця дівчинка була однією з моїх жертв.

Тієї ночі я лежав у ліжку, чекаючи, доки повернеться батько або задзвонить телефон, і обдумував те, що сталося. Можливо, той великий самець був зайдою, якимось диким звіром, котрий прийшов на територію Угідь звідкілясь-інде, щоб нагнати на місцевих страху й стати в них на чолі, однак загинув у сутичці з вищою істотою, існування якої він не міг навіть усвідомити.

Хай там як, але це був Знак. У цьому я був певен. Увесь цей випадок мусив щось означати. Можливо, моя інстинктивна реакція була якось пов'язана з тим вогнем, який провіщала Фабрика, утім моє нутро підказувало мені, що це був не кінець і що мало статися щось іще. Знаком було все вкупі – не лише неочікувана лють убитого мною самця, але й моя шалена, майже необдуманна реакція й доля безневинних кроликів, на яких упав мій гнів.

Даний випадок мав стосунок не лише до майбутнього, але й до минулого. Уперше я вбив саме через те, що кроликів спіткала люта смерть, і смерть цю принесло дуло вогнемета, практично ідентичного тому, яким я скористався, щоб помститися кролям сьогодні. Це вже було занадто, надто точно й бездоганно все складалося до купи. Події відбувалися надміру швидко й виявлялися гіршими, аніж я очікував. Ситуація загрожувала вийти з-під контролю. І випадок у Кролячих Угіддях – які здавалися вдалим місцем для полювання – показав, що це дійсно могло трапитися.

Від меншого до більшого – такі закономірності завжди працювали бездоганно, а Фабрика навчила мене звертати на них увагу й не порушувати їх.

Уперше я вбив через те, що мій двоюрідний брат Блайт Колдгейм зробив із нашими – Еріковими й моїми – кроликами. Вогнемет був Еріковим винаходом. Він лежав у сараї для велосипедів (тепер це –

мій сарай), коли наш двоюрідний брат, який приїхав до нас зі своїми батьками на канікули, вирішив, що було б весело поганяти на Еріковому велосипеді по рідкій багнюці на південному кінці острова. Так він і вчинив, доки ми з Еріком запускали повітряних зміїв. Потім він повернувся до сараю й наповнив Вогнемет бензином. Блайт влаштувався з ним на задньому ґанку так, щоб від вікон вітальні (де сиділи його батьки та наш тато) його затуляло розвішане на мотузці прання, яке колихав вітер; він запалив Вогнемет і облив полум'ям обидві клітки, спопеливши всіх наших красунчиків.

Найбільше засмутився Ерік. Він розплакався, мов якесь дівчисько. Мені захотілося вбити Блайта просто на місці; прочухана, якого він дістав від свого тата Джеймса, рідного брата мого батька, на мій погляд, було замало з огляду на те, що він зробив з Еріком, *моїм братом*. Ерік був безутішним, він убивався горем через те, що сам створив річ, за допомогою якої Блайт знищив наших улюбленців. Він завжди був дещо сентиментальним, чуйним, кмітливим; до жахливого випадку, який із ним трапився, усі були переконані, що на нього очікувало велике майбутнє. Так чи інакше, але тоді з'явився Сад Черепів, ділянка великої, старої, частково перекопаної дюни за будинком, де ми ховали всіх наших померлих домашніх тварин. Спалені кролі поклали цьому початок. До них там уже лежав Старий Сол, утім то був лише поодинокий випадок.

Про те, що я хотів зробити з Блайтом, я не сказав нікому, навіть Еріку. Мудрість була притаманна мені навіть тоді, у ніжному п'ятирічному віці, коли більшість дітей постійно кажуть своїм батькам і друзям, що ненавидять їх і хочуть, аби ті померли. Я мовчав.

Коли Блайт завітав до нас наступного року, він зробився ще неприємнішим, аніж доти, оскільки в результаті нещасного випадку на дорозі йому відтяли ліву ногу вище коліна (хлопчик, з яким він грав у «хто перший засцить», загинув). Блайт гірко побивався через своє каліцтво; на той час йому виповнилося десять років і він був надзвичайно активною дитиною. Він удавав, що тієї мерзеної

рожевої штуки, яку йому доводилося до себе пристібати, не існувало, що він не мав із нею нічого спільного. Блайту майже вдавалося їздити на велосипеді, він любляв боротися й грати у футбол, зазвичай на позиції воротаря. Мені тоді було лише шість, і хоча Блайт знав, що в глибокому дитинстві зі мною також трапився якийсь нещасний випадок, я, звісно ж, видавався йому набагато повносправнішим, аніж він сам. Він отримував величезну насолоду від того, що жбурляв мене на землю, боровся зі мною, бив мене кулаками й копав ногою. Я переконливо вдавав, що всі його грубі забавки мені до вподоби, та прикидався, що отримую від цього насолоду, десь протягом тижня, доки обдумував те, що б мені такого зробити з нашим двоюрідним братом.

Мій інший брат Пол тоді ще був живий. Він, Ерік і я мали розважати Блайта. Ми робили все, що могли, – показували йому наші улюблені місця, дозволяли бавитися з нашими іграшками, грали з ним. Іноді мені й Еріку доводилося стримувати Блайта, якщо тому спадало на думку кинути маленького Пола у воду, щоб подивитися, чи той попливе, або звалити на залізничну колію, що проходила через Портеніл, дерево, проте зазвичай це вдавалося нам на диво добре, хоча мене й дратувало, коли я бачив, що Ерік, який був Блайтовим однолітком, відчував перед ним страх.

І от одного спекотного дня, коли повітря кишіло комахами, а з моря віяв легенький бриз, ми всі розляглися на порослій травною галявині з південного боку будинку. Пол і Блайт поснули, а Ерік лежав, підклавши руки під голову, і сонно вдивлявся в яскраву блакить неба. Блайт відстібнув свій пустий пластиковий протез – той валявся у високій траві з переплутаними ремінцями. Я дочекався, доки Ерік поволі заснув; його голова м'яко схилилася на один бік, і він стулив повіки. Підвівшись, я вирушив на прогулянку й дійшов до Бункера. На той час він іще не відігравав у моєму житті такої важливої ролі, як тепер, однак навіть тоді мені подобалося це місце, і серед його прохолоди й темряви я почувався як удома. Це був старий бетонний дот, збудований перед початком останньої війни.

Там мала стояти гармата, яка б обстрілювала затоку. Він стирчав із піску, наче великий сірий зуб. Я зайшов усередину й знайшов там змію. То була гадюка. Довгий час я її не помічав, оскільки був надто зайнятий тим, що виставляв із бійниць доту старий зогнилий стовп огорожі, вдаючи, нібито це зброя, і стріляв по уявних кораблях. Лише припинивши це й відійшовши в кут, щоб справити нужду, я поглянув у інший кут, де лежала купа іржавих бляшанок і старих пляшок; там я й побачив зубчастий візерунок сплячої змії.

Я майже одразу вирішив, що робитиму далі. Тихенько вийшовши надвір і знайшовши довгий шматок плавнику відповідної форми, я повернувся до Бункера, притиснув шию змії дерев'яччям та запхав її до першої-ліпшої іржавої бляшанки, у якої ще лишилася кришка.

Не думаю, що змія цілком прокинулася, коли я її впіймав, до того ж я намагався не розтрусити її, біжучи до галявини, де мої брати й Блайт лежали на траві. Ерік перевернувся: одна рука лишилася в нього під головою, а другою він прикривав очі. Ерік розтулив рота, його груди повільно здіймалися. Пол лежав на сонці, скрутившись калачиком, і майже не рухався, а Блайт простягнувся на животі, підклавши руки під щоку; обрубок його лівої ноги стирчав серед квітів і трави, випираючи з Блайтових шортів, мов гігантський ерегований член. Я наблизився, усе ще ховаючи іржаву бляшанку у власній тіні. Приблизно за п'ятдесят метрів від нас виднівся торець будинку, де не було жодного вікна. На задньому ґанку немічно тріпотіли білі простирадла. Моє серце дико забилося, і я обливав губи.

Я сів поруч із Блайтом, пильнуючи, щоб моя тінь не потрапляла йому на обличчя. Притиснув бляшанку до вуха й завмер. Мені було чути, як звивається змія. Я дотягнувся до гладенького рожевого протеза, що лежав у затінку біля Блайтового поперека. Піднісши протез до бляшанки, я прибрав кришку, одночасно підставивши замість неї протез. Повільно перевернув їх догори дриґом, щоб бляшанка опинилася зверху. Я потрусив її й відчув, як змія впала всередину протеза. Спершу їй це не сподобалося – вона

заворушилася й почала битися об пластикові стінки та бляшанку; я притискав бляшанку до протеза й стікав потом, прислухаючись до гудіння комах і шелесту трави й не зводячи погляду з Блайта, – той лежав нерухомо й спокійно, а вітер раз по раз куйовдив його темне волосся. У мене трусилися руки, піт заливав мені очі.

Змія припинила ворухитись. Я ще якийсь час потримав протез накритим, знову позираючи на будинок. Потім почав перехиляти протез із бляшанкою, доки той не опинився на траві позаду Блайта під тим самим кутом, що й доти. В останню мить я обережно прибрав бляшанку. Нічого не трапилось. Змія сиділа собі в протезі, і я її навіть не бачив. Підвівшись, я пішов до найближчої дюни, перекинув через неї бляшанку, а відтак повернувся, влігся на тому місці, де сидів раніше, і заплющив очі.

Ерік прокинувся першим, і тоді я також – немовби спросоння – розліпив повіки, після чого ми розбудили маленького Пола та нашого двоюрідного брата. Блайт урятував мене від необхідності запропонувати всім зіграти у футбол, зробивши це сам. Ми з Еріком і Полом взялися встановлювати ворота, а Блайт тим часом поспіхом пристібав протез.

Ніхто нічого не запідозрив. Починаючи з тієї миті, коли ми з братами стояли й недовірливо поглядали на Блайта, який верещав, стрибав і намагався зірвати з себе протез, до слізного прощання з Блайтовими батьками й свідчень Дігґзу (в «Інвернесс кур'єр» навіть з'явилася про це стаття, що її як цікавинку передрукували кілька дешевих газеток з Фліт-стрит) жодній людині навіть на думку не спало, що це могло бути щось інше, аніж трагічний і дещо моторошний випадок. Про все було відомо лише мені.

Еріку я нічого не розповів. Він був шокований тим, що сталося, щиро шкодував за Блайтом і співчував його батькам. Я лише сказав, що, на мою думку, Бог покарав Блайта, зробивши так, щоб спершу той утратив ногу, а згодом – щоб саме протез призвів його до загибелі. Усе через кроликів. Ерік, який у той час переживав

релігійний етап свого становлення, – а я, схоже, певною мірою його наслідував, – вирішив, що такі жахливі речі говорити не можна; Бог – не такий. Я ж відказав, що той, у якого вірю я, – саме такий.

У будь-якому разі, так *ця* ділянка отримала свою назву: Зміїний Парк.

Я лежав у ліжку й згадував минуле. Батько досі не повернувся. Можливо, його й до ранку не буде. Це було вкрай дивно, і я починав перейматись. А що як його збив автомобіль або він помер від серцевого нападу?

У мене завжди було доволі неоднозначне ставлення до того, що з моїм батьком щось може трапитися, і наразі воно лишалося незмінним. Смерть завжди збуджує, завжди дозволяє тобі усвідомити, наскільки ти живий, наскільки вразливий, але поки що щасливий; натомість смерть близької людини дає тобі чудовий привід упродовж деякого часу поводитися дещо божевільно й чинити речі, які за інших обставин тобі б нізащо не пробачили. Як же приємно поводитися, мов справжній негідник, коли все одно тобі співчують!

Але мені б його бракувало, до того ж я не знаю, в якому правовому становищі опинюся, якщо зостануся тут сам-один. Чи успадкую я всі його гроші? Було б *добре*; я зміг би одразу купити собі мотоцикл, і не потрібно було б на це чекати. Боже, я б стільки всього зміг зробити, що навіть не знаю, з чого почав би! Утім це означало б великі зміни, а я не впевнений, чи вже був до них готовий.

Я відчував, що почав провалюватися в сон; перед очима поставали всілякі дивні уявні речі: різні форми лабіринтів і плями невідомих кольорів, що розросталися навсібіч, потім – фантастичні будівлі, космічні кораблі, зброя й пейзажі. Я часто шкодую, що недостатньо добре пам'ятаю свої сни...

Через два роки після вбивства Блайта я умертвив свого молодшого брата Пола – геть з інших і більш фундаментальних причин, аніж ті, що спонукнули мене позбутися Блайта; а ще через

рік я попідкувався про свою двоюрідну сестру Есмеральду, зробивши це більш-менш знічев'я.

Такий наразі в мене рахунок. Троє. Я вже багато років нікого не вбивав і не маю наміру робити це знову.

Просто в моєму житті був такий період.

3

У Бункері

Мої найзапекліші вороги – це Жінки і Море. Їх я ненавиджу. Жінок – за те, що вони слабкі, дурні, живуть у тіні чоловіків і в порівнянні з ними нічого не варті, а Море – за те, що воно завжди підривало мою віру у власні сили, руйнувало те, що я будував, змивало те, що я по собі лишав, начисто стираючи сліди мого існування. Утім я не певен щодо невинності Вітру.

Море – це ворог певним чином міфічний, тож глибоко в душі я, можна сказати, приношу йому жертви, дещо його побоюючись, поважаючи його, як і належить, проте здебільшого ставлячись до нього як до рівні. Воно робить зі світом те, що йому до вподоби, і я – також; нас обох варто боятися. Жінки... що ж, як на мене, жінки завжди перебувають ближче, аніж це необхідно для комфортного існування. Я б не хотів, щоб вони взагалі з'являлися на острові, і це стосується навіть місіс Клемп, яка приїздить щосуботи, прибирає в будинку й привозить нам продукти. Вона страшенно стара й здається безстатевою, як усі дуже старі й зовсім малі, але, менше з тим, колись вона *була* жінкою, і в мене достатньо підстав її за це ненавидіти.

Коли я прокинувся наступного ранку, мені стало цікаво: повернувся мій батько додому чи ні? Роздягнений, я підійшов до його кімнати. Я збирався спробувати відчинити двері, однак, почувши його хропіння, ще до того як встиг торкнутися ручки, розвернувся й рушив до ванної.

У ванній, висцявшись, я вдався до свого щоденного ритуалу обмивання. Спершу – душ. Під душем я єдиний раз протягом двадцяти чотирьох годин без зайвих думок скидаю з себе труси. Майтки я запихаю в мішок для брудної білизни в сушильній шафі.

Після цього ретельно миюся, починаючи з волосся на голові й закінчуючи пальцями на ногах і вчищенням бруду з-під нігтів. Іноді, коли мені треба отримати такі цінні речовини, як піднігтьовий сир або пупковий пух, я змушений не ходити до душу й не митися у ванній протягом багатьох днів; я ненавиджу так робити, бо невдовзі починаєш почуватися брудним, усе тіло свербить, і єдина приємність – це знову стати під душ після завершення періоду утримання.

Після душу я швидко витерся – спочатку рушничком для обличчя, а тоді великим рушником – і підстриг нігті. Завершивши з цим, я ретельно почистив зуби електрощіткою. Наступна справа – гоління. Я завжди користуюся пінкою для гоління та найновішими бритвами (наразі найсучаснішими є подвійні леза на рухомих голівках), щоб вправно й акуратно позбутися темного пуху, що з'явився за попередню добу. Як і всі етапи мого обмивання, гоління відбувається згідно з чітко визначеним і заздалегідь продуманим планом; щоранку я в однаковій послідовності виконую однакову кількість однакових рухів. Як і завжди, розглядаючи своє ретельно виголене обличчя, я відчув колючий наплив збудження.

Я висякався й прочистив носа, вимив руки, сполоснув бритву, кніпсер, душову, раковину і фланелевий килимок, причесався. На щастя, прищів у мене не виявилось, тож лишалося тільки помити наостанок руки й одягнути чисті труси. Я поклав усі засоби гігієни, рушники, бритву й решту речей на належні місця, витер дещо запітніле дзеркало на дверцятах шафки та повернувся до своєї кімнати.

Там я одягнув шкарпетки; сьогодні – зелені. А потім – сорочку кольору хакі з кишнями. Узимку я одягнув би під неї майку, а зверху, на сорочку, натягнув би зелений армійський джемпер, проте не влітку. Після того настала черга зелених вельветових штанів і моїх бежевих черевиків «кікерз» зі зрізаними, як і на всіх моїх речах, лейблами, оскільки я відмовляюся слугувати для когось рекламою. Військову куртку, ніж, підсумки, рогатку й решту спорядження я прихопив із собою на кухню.

Було ще рано й саме збиралося на дощ, який обіцяли у вчорашньому прогнозі погоди. Я зїв скромний сніданок і завершив свої приготування.

Вийшовши на свіже й вогке вранішнє повітря, я рушив швидкою ходою, щоб не змерзнути й обігнути острів, доки не почався дощ. Пагорби за містом сховалися за хмарами, вітер дужчав, і море починало бушувати. На траві зібралася роса; під вагою краплин нерозкриті квіти хилилися до землі, окрім того, імла липла й до моїх Жертовних Стовпів, нагадуючи прозору кров, що виступала на висхлих головах і крихітних пересушених тушках.

Раптом над островом проревли два реактивні літаки. Два «ягуари» – крило до крила – на величезній швидкості пронеслися приблизно за сотню метрів над землею, умить перетнули весь острів і полетіли в бік моря. Я вороже на них зиркнув і рушив далі. Одного разу кілька років тому інша пара літаків добряче мене налякала. Завершивши тренувальні бомбардування на полігоні, розташованому за затокою, вони поверталися на незаконно низькій висоті й промчали над островом настільки неочікувано, що я аж підскочив у процесі виконання надзвичайно делікатної операції – спроби заманити до банки осу, яка сиділа на старому пеньку неподалік зруйнованої овечої кошари на північному кінці острова. Оса мене вжалила.

Того дня я сходив у місто, купив пластикову модель «ягуара», по обіді склеїв її до купи й за допомогою маленької бомби, виготовленої зі шматка труби, урочисто висадив у повітря на даху Бункера. Через два тижні один «ягуар» упав у море поблизу Нерна, щоправда, пілот устиг вчасно катапультиватися. Мені б хотілося думати, що то був прояв Сили, однак, підозрюю, насправді трапився збіг; сучасні реактивні літаки розбиваються настільки часто, що немає нічого дивного в тому, що влаштоване мною символічне знищення і справжня катастрофа відбулися з півмісячним інтервалом.

Я вмовстився на земляному насипі над Мулистою протокою і зїв яблуко. Сперся об молоде деревце; воно стало Вбивцею, коли було

ще паростком. Тепер воно виросло й зробилося набагато вищим за мене, проте за часів мого дитинства, коли ми були з ним однакового зросту, це дерево слугувало мені катапультию, яка захищала південні підступи до острова. Зараз воно височіє над широкою протокою, забитою мулом кольору збройового металу, з якого стирчать роз'їдені уламки старого рибальського човна.

Після Історії зі Старим Солом я знайшов для цієї катапульти інше застосування, і тоді дерево перетворилося на Вбивцю, ставши карою для хом'яків, мишей і піщанок.

Пам'ятаю, що воно здатне було перекидати камінці завбільшки з кулак на пагорби протилежного берега, де вони приземлялися метрів за двадцять, а можливо, й далі за протокою, і, щойно я при звичаївся до його природного ритму, мені вдалося скоротити інтервал між пострілами до двох секунд. У секторі обстрілу, який сягав шістдесяти градусів, я міг посилати снаряди куди завгодно, змінюючи напрямок нахилу паростка. Звісно, маленьких тварин що дві секунди я не використовував; вони витрачалися по кілька штук на тиждень. Протягом півроку я був найкращим покупцем портенільської зоокрамниці – щосуботи навідувався туди по кілька тварючок, а також майже щомісяця купував у крамниці іграшок набір воланів для бадмінтону. Сумніваюся, що комусь, окрім мене, спадало на думку поєднати одне з іншим.

Звісно, усе це робилося з певною метою; я мало що роблю просто так. У такий спосіб я шукав череп Старого Сола.

Я пожбурих огризок яблука через протоку; із приємним чваканням він лягнувся на протилежному березі в мул. Вирішивши, що настав час ретельно оглянути Бункер, я побіг підтюпцем уздовж берега до старого доту, огинаючи найпівденнішу дюну. Я зупинився й оглянув берег. Схоже, там не було нічого цікавого, однак я добре завчив учорашній урок – учора, коли я спинявся й принохувався, мені також здавалося, що все було гаразд, а за якихось десять хвилин я

вже боровся з кролем-камікадзе, – з огляду на це я збіг до підніжжя дюни й рушив до викинутих на берег уламків.

Там знайшлася пляшка. Геть слабкий ворог, до того ж порожній усередині. Я спустився до лінії прибою й пожбурих пляшку в море. Вона випірнула з води горлом догори й загойдалася на хвилях за десяток метрів від мене. Приплив ще не накрит гальку, тож я набрав цілу жменю камінців і почав цілити ними в пляшку. Ціль була достатньо близько, щоб можна було жбурляти з-під руки, а галька була майже однаковою за розмірами, тому мені вдалося досягнути високої точності: чотири камінці впали зовсім поряд, забризкавши пляшку водою, але п'ятий відбив їй горло. Правду кажучи, така собі перемога – вирішальна битва з пляшками відбулася багато років тому, невдовзі після того, як я навчився жбурляти камінці й уперше усвідомив, що море – мій ворог; тоді вони зазнали поразки. Незважаючи на це, море й досі час від часу мене випробовує, проте я не збираюся миритися з жодними зазіханнями на мою територію.

Пляшка потонула, я повернувся до дюн, здерся на вершину тієї, у якій було розташовано напівсхований під піском Бункер, і оглянув у бінокль околиці. Попри те, що погода видалася похмурою, узбережжя виглядало цілком безпечним. Я спустився до Бункера.

Багато років тому я відремонтував сталеві двері – послабив заіржавілі петлі й випрямив напрямні засува. Діставши ключ, я зняв висячий замок і відчинив двері. Усередині стояв знайомий запах воску й смаленого. Я зачинив двері й підпер їх шматком деревини, а тоді якийсь час постояв на місці, щоб мої очі звикли до темряви, а сам я при звичаївся до тамтешньої атмосфери.

Невдовзі я звик до тьмяного світла, що просочувалося крізь ряднину, якою були завішані дві вузькі бійниці; це були єдині вікна Бункера. Я зняв із плеча сумку й бінокль і повісив їх на цвяхи, вбиті в дещо покришену бетонну стіну. Узнявши до рук бляшанку з сірниками, я запалив свічки; вони спалахнули жовтим світлом, а я опустився на коліна, стиснув кулаки й задумався. П'ять чи шість років тому я знайшов у шафі під сходами набір для виготовлення свічок і

впродовж багатьох місяців експериментував із кольорами й консистенціями, доки мені не спало на думку використовувати віск як в'язницю для ос. Підвівши погляд, я побачив голову осі, що стирчала з кінчика свічки на олтарі. У восковому заглибленні щойно запаленої криваво-червоної свічки завтовшки з мій зап'ясток палахкотів тихий язичок полум'я й стирчала крихітна голівка комахи, і разом вони нагадували фігури якоїсь не зрозумілої мені гри. Доки я спостерігав, вогник, що палав за сантиметр від навощеної осиної голови, розтопив віск і звільнив вусики, які на мить випрямились, перед тим як перетворитися на попіл. Голова задиміла, із неї почав скрапувати віск, зайнялись випари, тіло осі спалахнуло, перетворившись на другий вогник у кратері, і полум'я з тріскотом почало спопеляти комаху згори донизу.

Я запалив свічку в черепі Старого Сола. Ця жовтувата кістяна сфера з отворами стала причиною смерті всіх тих маленьких тварючок, які знайшли свою загибель серед мулу на протилежному березі протоки. Я поспостерігав, як димне полум'я танцює там, де колись містились собачі мізки, і заплющив очі. Переді мною знову постали Кролячі Угіддя, якими стрибали й бігали охоплені вогнем тварини. І той один, котрому вдалося втекти за межі Угідь і котрий помер за крок від протоки. Я побачив Чорного Винищувача та згадав про його загибель. Подумав про Еріка й замислився над тим, про що попереджала мене Фабрика.

Я побачив себе, Френка Л. Колдгейма, таким, яким я міг би бути, – високим струнким чоловіком, сильним, рішучим, що впевнено й цілеспрямовано торує собі шлях у житті. Розплющивши очі, я проковтнув клубок у горлі й глибоко вдихнув. У очницях Старого Сола палахкотіло смердюче полум'я. Під подихами вітру вогники свічок, що стояли по обидва боки олтаря, колихалися одночасно з полум'ям усередині черепа.

Я оглянув Бункер. На мене дивилися відтяті голови чайок, кролів, ворон, мишей, сов, кротів і маленьких ящірок. Вони сушилися на коротких, сплетених із чорних ниток петлях, підвішених на

натягнутих від кутка до кутка мотузках; позаду них повільно оберталися їхні тіні. Біля підніжжя стін за мною спостерігала – розставлена на дерев'яних і кам'яних плінтусах, а також на пляшках і бляшанках, від яких відмовилося море, – моя колекція. Жовті черепи коней, собак, птахів, риб, рогаті останки баранів; усі повернуті до Старого Сола – в одних дзьоби й пащі розкриті, в інших – стиснуті; їхні випнуті зуби нагадували випущені кігті. Праворуч від збудованого з цегли, дерева й бетону олтаря, на якому були розміщені свічки й череп, стояли маленькі флакони з цінними рідинами; ліворуч височіли штабелі прозорих пластмасових коробочок для зберігання гвинтів, шайб, цвяхів і гачків. У кожній коробочці, не набагато більшій за сірникову, лежало по трупу оси, яка побувала на Фабриці.

Я дотягнувся до великої бляшанки, що стояла праворуч, підчепив ножем щільно закриту кришку й, набравши чайну ложечку білого порошку, висипав її на круглу металеву тарілку перед черепом старого пса. Після того я дістав найстаріший осиний труп із коробочки та поклав його на купку білих гранул. Поставивши закриту бляшанку й пластикову коробочку на місце, я підпалив крихітне багаття сірником.

Суміш цукру й гербіцидів зашипіла та спалахнула; мене обдало яскравим полум'ям, над головою здійнялися клуби диму, я затамував подих, і в мене засльозилися очі. За мить вогонь згас, а порошок і оса перетворилися на чорну грудку рубцюватого й пухлякого шлаку, який почав холонати одразу, щойно спав яскравий жар. Я заплющив очі, щоб роздивитися візерунки, але побачив лише післясвітіння спалаху, що згасало, як і жар на металевій тарілці. Воно трохи потанцювало на моїх сітківках і зникло. Я сподівався побачити обличчя Еріка або якусь підказку щодо того, що мало статися далі, але спіймав облизня.

Нахилившись уперед, я задмухав осині свічки, спершу – ту, що праворуч, потім – ту, що ліворуч, після того подув крізь одне око й загасив свічку всередині собачого черепа. Усе ще засліплений

спалахом, я намацав у темряві й диму шлях до дверей. Вийшов надвір і випустив дим та випари у вологе повітря; доки я стояв і глибоко віддихувався, з моїх волосся й одягу зривалися сіро-сині завитки диму. Якийсь час я постояв із заплющеними очима, а тоді повернувся прибрати в Бункері.

Я зачинив двері й замкнув їх на замок. Прийшовши додому на обід, я побачив батька, який рубав на задньому ґанку плавник.

– Вітаю, – сказав він, витираючи з чола піт.

Попри те, що надворі було волого й не дуже тепло, батько роздягнувся до майки.

– Привіт, – відказав я.

– Учора все було гаразд?

– Так.

– Я повернувся пізно.

– Я тоді вже спав.

– Ну я так і подумав. Зголоднів?

– Якщо хочеш, я все приготую сам.

– Та ні. Як маєш настрій, можеш порубати дрова. А я зготую для нас обід.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

ОСИНА ФАБРИКА

ІЄН БЕНКС

Примітки

1

Шедевр (фр.). (Тут і далі прим. пер.)

[Повернутися](#)